

низкою філософських та освітніх теорій, концепцій, методологічних підходів, які сприяють розвитку напрямів гендерно-орієнтованої освіти.

Список використаних джерел

1. Kincheloe J. Toward a critical politics of teacher thinking. Mapping the postmodern. – Westport, Connecticut Bergin and Carvey, 1993. – 262 p.
2. Understanding curriculum as racial text representations of identity and difference in education / eds. Castenell L., Pinar W. Albany, 1993.
3. Алексієнко С. З історії жіночої освіти в Україні / С. Алексієнко // Відродження. – 1998. – №4. – С.33–47.
4. В Україні по-прежнему актуальна проблема гендерного рівності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://healthinfo.ua/articles/aktivnotdh/2782>.
5. Гайдено В., Предборська І. Українські підручники початкової школи: прихований навчальний план і стереотипи [Текст]: хрестоматія / В. Гайдено, І. Предборська // Гендерна педагогіка. Хрестоматія: Навчальний посібник / ред. В. Гайдено. – Суми: Університетська книга, 2006. – С.223–239.
6. Москаленко В. В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.
7. Плахотнік О. В. Філософія, освіта, гендер: пошуки місця зустрічі / О. В. Плахотнік // Наукові записи Харківського військового університету. Соціальна філософія. Психологія. – Харків: ХВУ, 2002. – Вип. XIV. – С.145–150.
8. Словарь гендерных терминов / Под ред. А. А. Денисовой / Региональная общественная организация «Восток – Запад»: Женские инновационные проекты». – М.: Информация XXI век, 2002. – 256 с.
9. Трофимовська О., Гардецька К. Жіноча освіта // Енциклопедія українознавства. Т.2. – К., 1994. – С.689–691.
10. Ярская–Смирнова Е. Гендерное неравенство в образовании: понятие скрытого учебного плана / Е. Ярская–Смирнова // Гендерные исследования. – 2000. – №5. – С.295–301.
11. Ярская–Смирнова Е. Возникновение и развитие гендерных исследований в США и Западной Европе / Е. Ярская–Смирнова // Введение в гендерные исследования. Ч.: Учебное пособие / Под ред. И. А. Жеребкиной. – Харьков: ХЦТИ, 2001; СПб.: Алтейя, 2001. – 708 с.

References

1. Kincheloe J. Toward a critical politics of teacher thinking. Mapping the postmodern. – Westport, Connecticut Bergin and Carvey, 1993. – 262 p.
2. Understanding curriculum as racial text representations of identity and difference in education / eds. Castenell L., Pinar W. Albany, 1993.
3. Aleksijenko S. Z istorii' zhinochoi' osvity v Ukraïni / S. Aleksijenko // Vidrozhennja. – 1998. – №4. – S.33–47.
4. V Ukraine po–prezhnemu aktual'na problema gendernogo ravenstva [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://healthinfo.ua/articles/aktivnotdh/2782>.
5. Gajdenko V., Predbors'ka I. Ukraïns'ki pidruchnyky pochatkovoï shkoly: pryhovanyj navchal'nyj plan i stereotypy [Tekst]: hrestomatija / V. Gajdenko, I. Predbors'ka // Genderna pedagogika. Hrestomatija: Navchal'nyj posibnyk / red. V. Gajdenko. – Sumy: Universtyets'ka knyga, 2006. – S.223–239.
6. Moskalenko V. V. Social'na psihologija. Pidruchnyk. Vydannja 2–ge, vypravlene ta dopovnene. – K.: Centr uchbovoi' literatury, 2008. – 688 s.
7. Plahotnik O. V. Filosofija, osvita, gender: poshuky misca zustrichi / O. V. Plahotnik // Naukovi zapysy Harkivs'kogo universytetu. Social'na filosofija. Psihologija. – Harkiv: HVU, 2002. – Vyp. XIV. – S.145–150.
8. Slovar' gendernyh terminov / Pod red. A. A. Denisovoj / Regional'naja obshhestvennaja organizacija «Vostok – Zapad»: Zhenskie innovacionnye projekty». – M.: Informacija XXI vek, 2002. – 256 s.
9. Trofymovs'ka O., Gardec'ka K. Zhinocha osvita // Encyklopedija ukraïnoznavstva. T.2. – K., 1994. – S.689–691.
10. Jarskaja–Smirnova E. Gendernoe neravenstvo v obrazovanii: ponjatje skrytogo uchebnogo plana / E. Jarskaja–Smirnova // Gendernye issledovanija. – 2000. – №5. – S.295–301.
11. Jarskaja–Smirnova E. Vozniknovenie i razvitie gendernyh issledovanij v SSHa i Zapadnoj Evrope / E. Jarskaja–Smirnova // Vvedenie v gendernye issledovanija. Ch.: Uchebnoe posobie / Pod red. I. A. Zherebkinoj. – Har'kov: HCTI, 2001; SPb.: Alteja, 2001. – 708 s.

Antifeva Ch., Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky (Ukraine, Melitopol), khristina.lapyi@mail.ru

Theoretical analysis of gender in cultural and educational space as a philosophical problem

In the article problem of gender in the cultural and educational space with the philosophical and educational products is studied. We consider the historical background of the emergence of gender-based education, which is a means of overcoming existing gender stereotypes through viewing the content of subjects, role socialization, rethinking the role of the teacher etc. Its aim is to mitigate gender stereotypes by creating a tolerant environment for the formation of the student's personality through education. Due to this work have particular urgency and relevance.

Keywords: gender, gender unequal gender education, cultural and educational space.

Антифеева К., Мелитопольский государственный педагогический университет им. Богдана Хмельницкого (Украина, Мелитополь), khristina.lapyi@mail.ru

Теоретический анализ гендера в культурно-образовательном пространстве как философская проблема

С философско-образовательных позиций исследована проблема гендера в культурно-образовательном пространстве. Рассмотрены исторические предпосылки возникновения гендерно-ориентированного образования, которое выступает средством преодоления имеющихся гендерных стереотипов через просмотр содержания изучаемых предметов, ролевую социализацию, переосмысления роли преподавателя и тому подобное. Целью ее является смягчение гендерных стереотипов благодаря созданию толерантных условий для формирования личности студента средствами образования. Благодаря чему работа приобретает особую остроту и актуальность.

Ключевые слова: гендер, гендерная неравность, гендерное образование, культурно-образовательное пространство.

* * *

УДК 37.01.371.671

Гуменюк А. М.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
суспільних дисциплін, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія (Україна,
Хмельницький), annagumenuk@mail.ru

ЕВРИСТИЧНІСТЬ НЕЛІНІЙНОГО МИСЛЕННЯ ДЛЯ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Доведено евристичність нелінійного мислення для сучасного педагога, що виявляється у: розумінні освітнього простору як діалогової взаємодії суб'єктів навчального процесу, самоцінності якого виступає інноваційна, креативна особистість; відході від формуючого підходу в навчально-виховному процесі на користь самостановлення, самовибудовування, самоструктурування особистості; переорієнтації ролі вчителя в освітньому процесі; розумінні суб'єктів освітнього процесу як намадичних систем; переосмисленні методологічних засад та змісту навчального матеріалу, що забезпечує відхід від методологічного монізму; інноваційність та авторство у викладанні предметів; використанні інноваційних методів, в основі яких лежать ідеї нелінійності, складності, можливості, варіативності; перегляді ролі навчального підручника як підручника-самовчителя, організатора навчального процесу для всіх його учасників.

Ключові слова: нелінійне мислення, нелінійність, освітня парадигма, інноваційні методи, навчальний підручник.

Сучасна система освіти характеризується спрямованістю на перехід від навчання до освіти, тобто відбувається зміщення акцентів з необхідності озброєння комплектом чітко структурованих знань, умінь та навичок на процеси становлення особистості, способів її мислення. За таких умов змінюються і суспільні вимоги до педагога. Адже серед багатьох факторів, які визначають реальний рух до нового типу освіти, залишається сам педагог, його світогляд, культура, спосіб мислення. Традиційна система освіти вичерпала себе, нова епоха потребує нової системи освіти, основною рисою якої стає орієнтація на становлення вільної людини, готової до розв'язування багатofакторних проблем і самостійної діяльності у швидкозмінному демократичному суспільстві. У річищі

цих міркувань очевидного значення набуває проблема професійної підготовки педагога, готового до реалізації нових освітніх завдань.

Новий тип освіти, на відміну від попереднього що був заснований на принципах авторитарної педагогіки, повинен базуватись на ідеї ненасильства, а освітній процес стати співпрацею його суб'єктів, які перебувають у процесі становлення [2, с. 4]. Для цього необхідно подолати стереотипи лінійного сприйняття дійсності, авторитаризму в освіті, що передаються освітніми інститутами, зорієтованими на стабільний розвиток. В умовах переходу до нової парадигми освіти відбувається становлення відповідного типу мислення вчителя – нелінійного. Саме таке мислення дозволить втілити в життя основні принципи і настанови нового типу освіти, перейти від репродуктивно-інформаційних і предметно-диференційованих до інтегрованих знань, від споглядання до культуротворчої діяльності, від емпіричного до концептуального, від тематичного до проблемного, від гносеологічного до особистісного навчання і пізнання [3, с. 71].

Метою даної статті є розкриття евристичного потенціалу нелінійного мислення для педагога.

На нашу думку, евристичність нелінійного мислення для сучасного педагога виявляється у наступних положеннях:

1. Становлення нелінійного мислення в освіті, передусім, передбачає розуміння освітнього простору як відкритої, складної системи, що перебуває у процесі самоорганізації.

Нелінійний тип мислення переважно зорієтований на конституювання складних, суперечливих феноменів дійсності. В рамках лінійного типу мислення освіта розумілась як соціальний інститут, покликаний відтворювати культуру шляхом постійної передачі соціально значимого досвіду попередніх поколінь наступним, як формування особистості відповідно до генетичної та соціальної програми. Освіта в традиційному розумінні викликана потребами суспільства відтворювати і передавати знання, уміння, навички, готувати нові покоління для життя, готувати суб'єктів соціальної дії для вирішення економічних, соціальних, культурних проблем, що стоять перед людством. Вона постає як складне і багатоманітне суспільне явище, сфера передачі, освоєння і перероблення знань і соціального досвіду. Освіта інтегрує різні види навчальної і виховної діяльності, їх зміст в єдину соціальну систему, орієнтує їх на соціальне замовлення, на соціальні потреби суспільства. Отже, ми бачимо, що лінійне мислення зорієтовує на розгляд здебільшого змістової сторони освітнього процесу яка передбачає розуміння освіти як способу передачі соціального досвіду до наступних поколінь. Але цього сьогодні явно недостатньо. Соціокультурна реальність не завжди може бути пояснена та усвідомлена навіть самими педагогами. Поширюються сьогодні ситуації, коли за М. Мід, дорослі вчать у дітей. Тому освіта не може розглядатися лише як трансляція готових знань від вчителя до учня (раніше вже давалися більш змістовні пояснення щодо відмови від такого розуміння призначення освіти) [6].

Розуміння освіти з позицій нелінійного мислення означає, по-перше, набуття більшого вагомості процесуальної сторони: увага акцентується на процесах самоорганізації, які відбуваються в процесі здобуття

освіти, а сама освіта постає як відкрита, складна, ризоморфна система. Поняття ризоми в даному контексті фіксує принципово позаструктурний і нелінійний спосіб організації цілості, що залишає можливість для іманентної автохтонної рухомості і реалізації її внутрішнього креативного потенціалу самоконфігурування.

Ж. Дельоз та Ф. Гваттарі зазначають, що «ризом не починається і не завершується», є принципово плюральною. Тобто, можна стверджувати, що ризоморфні середовища володіють іманентним креативним потенціалом самоорганізації [8, с. 22].

Таким чином, ризоморфність фіксує особливий спосіб організації освітнього середовища, що передбачає внутрішню рухомість, незавершеність (освіта протягом життя), нелінійність, здатність до самоорганізації, гетерогенність (наявність декількох фаз).

По-друге, становлення нелінійного мислення педагога сприятиме відходу від формулюючого підходу в навчально-виховному процесі на користь самостановлення, самовибудовування, самоструктурування особистості.

На думку Н. Кочубей, «освіта, побудована на застарілих концептуальних основах і реалізована в умовах інформаційного суспільства і економіки знань, несе загрозу, а не розвиток. Людина «сформована», а не така, що перебуває у процесі саморозвитку, об'єкт, а не суб'єкт освітнього процесу, що отримує знання від вчителя-ментора, який карає за помилки, а не здобуває знання самостійно в процесі вільної творчої комунікації є небезпечною для сучасного суспільства. Така людина не може адаптуватись в мінливому середовищі, що обертається несвідомою агресією чи депресією. Для такої людини знання, отримані поза моральним контекстом, як самоціль, а не спосіб саморозвитку, можуть бути застосовані для знищення себе, чи інших, що, власне, зараз і відбувається. Тому необхідно тверезо поглянути на сучасну освіту, перестати сприймати її як безумовне благо, намагатися усвідомити можливі загрози і попередити їх» [4, с. 2].

Нелінійне мислення педагога передбачає, також, несюжетне бачення освітнього процесу. Донедавна освітній процес являв собою заздалегідь написаний сценарій, у якому педагоги прагнули створити сюжет розвитку особистості з наперед визначеним результатом. Але результат не завжди співпадав з запланованим, і в більшості випадків його неможливо було передбачити. Тому варто розуміти освітній процес як такий, що не починається і не завершується, а триває впродовж життя.

По-третє, роль вчителя в освітньому процесі переорієнтовується з транслятора інформації на педагога-фасилітатора, який стає співучасником процесу становлення особистості.

Нелінійне мислення в освіті визначається, як підкреслює Л. Мікешина, все більш усвідомленою необхідністю «повернення суб'єкта в освіту». Коли сьогодні пишуть про «повернення суб'єкта в освіту», то безумовно мають на увазі в якості суб'єкта цілісну людину, а не лише її розум, що накопичує теоретичні і практичні знання і навички [7, с. 166]. Ставлення до людини не як суб'єкта до об'єкта, а як суб'єкта до суб'єкта, тобто як до мети, а не засобу досягнення власної мети повинно стати провідним в освітньому процесі. Це означає розуміння іншого як рівного тобі, настільки ж унікального і вільного

у виборі своїх цінностей, який вимагає до себе поваги як основи сумісного буття в суспільстві [7, с. 9]. Такий підхід дозволить перейти від владних авторитарних відносин в освіті до співробітництва і співтворчості. Влада, на думку Фуко, примушує свої об'єкти демонструвати себе, накладає на підвладних обов'язок бути опитаними. Ще й сьогодні одним з основних «обов'язків учня» залишається демонстрація певного рівня знань, сформованості умінь і навичок, а не прояв власної креативності, не розвиток іманентного потенціалу. Сучасна освіта повинна створювати такі педагогічні умови, які дозволять зорієнтуватись на цілі саморозвитку особистості, нададуть можливість для сумісного творчого засвоєння світу.

Таким чином, педагог виступає вже не транслятором певної суми знань, умінь і навичок до учня, а дослідником, співучасником в освітньому процесі.

По-четверте, в контексті нелінійного мислення суб'єкти освітнього процесу сприймаються як номадичні системи, що характеризуються відкритістю, складністю, рухомістю та наявністю власного потенціалу самоконфігурування.

По-п'яте, викладання здійснюється з використанням інноваційних методів, в основі яких лежать принципи нелінійності, складності, можливості, варіативності.

Зокрема, Г. Хакен в своїй праці «Хаос у класній кімнаті» розглядає стратегію викладача по створенню в аудиторії передумов для дискусії за рахунок формулювання альтернативних варіантів відповіді на питання. Конкуренція цих аттракторів у середовищі вільного обговорення створює неповторну нелінійну хаотичну динаміку в кожному з навчальних колективів, стимулює інтерес учнів. Так освіту і освітній процес він розуміє як відкриті системи, в яких у певний біфуркаційний момент інформація переходить у нове знання [7, с. 37].

Нелінійний підхід в освіті, по-шосте, орієнтує на переосмислення методологічних засад та змісту навчального матеріалу, що забезпечує відхід від методологічного монізму, інноваційність та авторство у викладанні предметів.

Оволодіння нелінійними стратегіями мислення передбачає новий розподіл навчального матеріалу, який радикально відрізняється від фіксованого розподілу. Це номадичний розподіл, що володіє рухомістю і внутрішньою здатністю до самоорганізації. Такий розподіл, що передбачає «забігання вперед» і «повернення назад» створює простір для внутрішньої рухомості знання [7, с. 38].

На думку І. Добронравової, більшості працівників освітньої сфери необхідне практичне застосування синергетики в організації навчального процесу. Щоб створити умови для самоорганізації мисленнєвих процесів учнів, сприяти їм у кращому запам'ятовуванні, а може, і в творчості, потрібно використовувати результати синергетичних досліджень роботи мозку в їх зв'язку з процесами сприйняття і творчості, і в психології, і в багатьох інших областях наук про людину [1, с. 10].

Становлення такого типу мислення в освіті дозволить встановити нерозривний зв'язок між такими видами педагогічної діяльності як мисленнєва і практична. Досягнення такої єдності дозволить відійти від викладання «за схемою» та виховання «за зразком».

Володіння нелінійними стратегіями мислення передбачає переосмислення методологічних засад

та змісту навчального матеріалу. Процес підготовки майбутніх педагогів повинен забезпечити становлення методологічних вмінь, яка є тією ціннісною основою, що керує педагогічною діяльністю. Необхідним є знання методологічних норм і вміння застосовувати їх в процесі розв'язання конкретних педагогічних ситуацій. У сучасних умовах педагог повинен вміти самостійно вибудовувати освітній процес, ставити мету, виділяти принципи, необхідні для її досягнення, визначати педагогічні задачі, які є адекватними меті і принципам, застосовувати необхідні для розв'язання задач методи [5, с. 94].

Взагалі методологічні вміння розглядаються як оволодіння педагогами апаратом наукової діяльності, де вище зазначені вміння зумовлені інтелектуальними операціями усвідомлення, формулювання, творчого розв'язання педагогічних завдань, методичної рефлексії. Становлення методологічних вмінь визначається такими показниками як проблемне бачення, постановка перспективної мети, виявлення причин недоліків.

Процес розвитку методологічних вмінь набуває значення становлення професійної етики педагога. У зв'язку з цим зміст навчального матеріалу педагогічних дисциплін повинен допомогти студентам виробити рішення щодо вибору основи своєї майбутньої професійної діяльності [5, с. 93].

До недавнього часу провідним завданням педагогічної науки було досягнення «методологічного монізму», тобто обмеження діяльності вчителя набором дозволених методів, під який підводилась певна методологічна база. Проте на сьогодні застосування універсальних методів є не виправданим. Відхід від методологічного монізму, покликаний необхідністю розробки і застосування різноманітних методів, породжує проблему вибору найбільш адекватних і перспективних з них для розв'язання педагогічних завдань. Це спонукає розглядати методологію з точки зору її евристичності, тобто здатності забезпечити появу нових ідей в конкретних проблемних ситуаціях [5, с. 134].

Методологічні вміння дозволяють педагогу, який виступає дослідником в освітньому процесі, перевірити придатність використання того чи іншого методу для досягнення поставленої мети [3, с. 57]. Такі вміння сучасного педагога передбачають:

- цілепокладання;
- визначення провідних принципів, на яких побудований освітній процес;
- відбір і переосмислення змісту основних дисциплін;
- моделювання та конструювання умов та засобів.

В процесі методологічного пошуку відбувається переосмислення традиційної методології освіти як комплексу обґрунтувань примусово-репродуктивної парадигми навчально-виховного процесу, становлення суб'єктності, авторства у розумінні навчального матеріалу та педагогічних явищ, формується готовність до усвідомленого вибору концепції, в рамках якої здійснюється теоретичний пошук мети, умов, методів, змісту освіти [5, с. 103].

Самоорганізація творчого педагогічного мислення забезпечується процесом переосмислення традиційного змісту теоретичних основ педагогіки для побудови власних орієнтирів педагогічної діяльності, що самоорганізують виховні взаємодії з учнями. Отже, методологічні вміння

забезпечують появу нових ідей в конкретних проблемних ситуаціях. Це ще раз доводить евристичність нелінійного мислення для сучасного педагога.

До того ж необхідно наголосити на аксіологічній спрямованості нелінійного мислення. Ефективність професійної діяльності педагога значною мірою визначається ступенем сформованості його аксіологічних орієнтацій, адже педагогічна задача повинна бути не тільки зрозумілою, але й прийнятною ним. За таких умов навчальний процес набуває аксіологічного характеру, велике значення мають мотиви навчання, особистісний зміст отриманих знань, їх аксіологічна наповненість, а також задоволеність процесом навчання, готовність до самоосвіти.

Нелінійний підхід в освіті, становлення нелінійного мислення педагога передбачає, по-сьоме, переосмислення ролі навчального підручника як організатора навчального процесу для всіх його учасників, про що більше детально йтиметься у третьому розділі дисертації.

Н. Кочубей стверджує, що підручники, підготовлені на основі лінійних стратегій, побудовані як набір готових істин, який розбитий на параграфи–уроки, що є зручними передусім для роботи педагога, а не для сприйняття учня [4, с. 206]. Такі підручники не роблять знання особистісно–значимими, а навчальну діяльність цікавою. Створення таких книг є проблемою на межі гуманітарних наук: філософії, педагогіки, психології і конкретних наук.

Необхідним є перехід від підручника – посібника до підручника–самовчителя, організатора навчального процесу для дітей, батьків і вчителів. Підручник повинен притягувати учня, «ставати для нього особистісно–значимою книгою, над якою хочеться розмірковувати, до якої хочеться час від часу повертатися і яку, звичайно, не хочеться нікому віддавати в кінці навчального року» [4, с. 207].

Таким чином, евристичність нелінійного типу мислення для сучасного педагога, полягає в переосмисленні:

1) онтологічних засад освіти, що передбачає розуміння освітнього простору як відкритої, складної системи, яка перебуває у процесі самоорганізації;

2) антропологічних та аксіологічних пріоритетів освіти, що означає відхід від формуючого підходу в навчально–виховному процесі на користь самостановлення, самовибудовування особистості, сприйняття суб'єктів освітнього процесу як його самоцінності;

3) соціально–філософських вимірів освіти, що виявляється у переорієнтації ролі вчителя в освітньому процесі відповідно до соціальних запитів інформаційного суспільства;

4) методологічних засад та змісту навчального матеріалу, що забезпечить відхід від методологічного монізму, інноваційність та авторство у викладанні предметів; використання інноваційних методів; переосмислення ролі навчального підручника як підручника–самовчителя, організатора навчального процесу для всіх його учасників.

Список використаних джерел

1. Добронравова І. Філософія науки і синергетика освіти / І. Добронравова // Вища освіта України. – 2003. – №2. – С.7–12.
2. Євтодіук А. В. Освітні системи: синергетична інтерпретація еволюції / А. В. Євтодіук // Вища освіта України. – 2003. – №2. – С.31–36.
3. Кочубей Н. Освіта: постнекласична трансформація / Н. Кочубей // Вища освіта України. – 2003. – №3. – С.70–76.
4. Кочубей Н. В. Синергетические концепты и нелинейные контексты: монография / Н. В. Кочубей. – Сумы: Университетская книга, 2009. – 236 с.

5. Кульневич С. В. Педагогика самоорганизации: феномен содержания: [монография] [Электронный ресурс] / Сергей Васильевич Кульневич. – Воронеж, 1997. – 230 с. – Режим доступа: <http://ucbebauchenyh.narod.ru/books/mono/gl3.htm>.

6. Мид М. Культура и мир детства / Маргарет Мид. – М., 1988. – 429 с.

7. Філософські абрисы сучасної освіти: Монографія / Авт. кол.: [Предборська І., Вишинська Г., Гайденко В., Гамрецька Г. та ін.; За заг. ред. І. Предборської]. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 226 с.

8. Deleuze G. Rhizome / G. Deleuze, F. Guattari / Trans., in revised form, in A Thousand Plateaus. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987. – 24 p.

References

1. Dobronravova I. Filosofii nauky i synerhetyka osvity / I. Dobronravova // Vyscha osvita Ukrainy. – 2003. – №2. – С.7–12.
2. Ievtodiuk A. V. Osvitni systemy: synerhetychna interpretatsiia evoliutsii / A. V. Ievtodiuk // Vyscha osvita Ukrainy. – 2003. – №2. – С.31–36.
3. Kochubei N. Osvita: postneklasychna transformatsiia / N. Kochubei // Vyscha osvita Ukrainy. – 2003. – №3. – С.70–76.
4. Kochubei N. V. Synerhetycheskye kontsepty y nelyneinye konteksty: monohrafyia / N.V. Kochubei. – Sumy: Unyversytetskaia knyha, 2009. – 236 s.
5. Kulnevych S. V. Pedahohyka samoohranzyatsyy: fenomen soderzhaniya: [monohrafyia] [Elektronnyi resurs] / Serhei Vasylevych Kulnevych. – Voronezh, 1997. – 230 s. – Rezhym dostupa: <http://ucbebauchenyh.narod.ru/books/mono/gl3.htm>.
6. Myd M. Kultura y myr detstva / Marharet Myd. – M., 1988. – 429 s.
7. Filosofski abrysy suchasnoi osvity: Monohrafia / Avt. kol.: [Predborska I., Vyshynska H., Haidenko V., Hamretska H. ta in.; Za zah. red. I. Predborskoj]. – Sumy: VTD «Univrsytetska knyha», 2006. – 226 s.
8. Deleuze G. Rhizome / G. Deleuze, F. Guattari / Trans., in revised form, in A Thousand Plateaus. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987. – 24 p.

Gumenuk A. M., Ph.D., Associate professor of Khmelnytsky Humanitarian–pedagogical academy Social sciences department (Ukraine, Khmelnytsky), annagumenuk@mail.ru

The heuristic potential of nonlinear thinking for the modern teacher

The article discovers the heuristic potential of nonlinear thinking for the modern teacher which consists in: understanding the educational space as the dialogical interaction of the participants in the learning process, the main value of which is innovative, creative personality; refusal of formative approach in the educational process in favor of self-becoming, self-building, self-structuring of the personality; reorientation of the teachers role in the educational process; understanding of the educational process participants as nomadic systems; rethinking the methodological principles and content of educational material, providing the refusal of the methodological monism; innovation and authorship in teaching subjects; using the innovative methods, based on ideas of nonlinearity, complexity, possibility, variability; rethinking the role of textbooks as organizers of the educational process for all its participants.

Keywords: *nonlinear thinking, nonlinearity, educational paradigm, innovative methods, educational textbook.*

Гуменюк А. Н., кандидат философских наук, доцент кафедры общественных дисциплин, Хмельницкая гуманитарно–педагогическая академия (Украина, Хмельницкий), annagumenuk@mail.ru

Эвристичность нелинейного мышления для современного педагога

Доказана эвристичность нелинейного мышления для современного педагога, которая состоит в: понимании образовательного пространства как диалогового взаимодействия субъектов учебного процесса, самоценностью которого выступает инновационная, креативная личность; отходе от формирующего подхода в учебно–воспитательном процессе в пользу самостановления, самопостроения, самоструктурирования личности; переориентации роли учителя в образовательном процессе; понимании субъектов образовательного процесса как номадических систем; переосмыслении методологических основ и содержания учебного материала, обеспечивающего отход от методологического монизма, инновационность и авторство в преподавании предметов; использовании инновационных методов, в основе которых лежат идеи нелинейности, сложности, возможности, вариативности; переосмыслении роли учебника как учебника–самоучителя, организатора учебного процесса для всех его участников.

Ключевые слова: *нелинейное мышление, нелинейность, образовательная парадигма, инновационные методы, учебник.*

* * *